

En l'aplicació al bestiar coincideix tothom, Antoni M. Alcover («en llibertat, no tancat ni fermat ni guardat», *BDLC* VII, 1913, 301) i el *DAG.*: «s'aplica als animals que van solts, sense lligar, com els cavalls, muls etc., que deixen anar per pasturar --- pel comellar hi ha les mules a lloure». Notem que la combinació fraseològica més típica és *anar a lloure*: tot just desembarcat en el port de l'illa de Cabrera, m'avisen que per allà «els porcs van a lloure», si bé hi han fet un corral, lluny de «les cases», per quan s'hi volen aixoplugar (1969); «quan els gats són fora, les rates van a lloure», dita proverbial citada *DAG.*; o amb un verb equivalent, de moviment: «sobre En Bernat se llancen - tots a la una, / d'En Gornals la ballesta - deixant rompuda, / aquest s'esmuny a lloure per l'espesura», Costa i Llobera (*De l'Agre de la terra* IV, v. 65; *IdOr*, 94).

Els altres passatges literaris ens mostren *tenir a lloure*, *anar amb la vida a lloure* (que també es deduirien fàcilment de *anar a lloure*): «eren desarrelats del seu terrer, pobrea volandera, trescadors de món, sense casa ni fogar, corrent per infortuni o malfeneria, com a condemnats a mudar de llit cada vespre, amb la vida a lloure i sense politxó», *MSOliver (L'Hostal de la Bolla*, 16); «Oh sí, que quan *alloure* bramulen les ventades / i sembla, entre l'escuma, que tombi el seu penyal, / llavors ell riu i canta, més fort que les onades», Costa i Llobera (*Pi de Formentor*, v. 26).

«N.: —Doscents pots de confitura / estan en terra trencats; / els aubercoics en conserva / per allà escampats estan: / pomes, peres, nesples, serves, / tot: una bassa de fang. / L.: —No ho 'guésseu tengut a lloure! / F.: —Ho tenguésseu tot tancat!», *PdAPenya (IdOr* I, 117): oposició amb el bestiar tancat; a penes caldrà ja que ens diguin que també es pot aplicar «als infants i nois» (*DAG.*), car *AMAlcover* ho deia també dels mots («ens especifica lo corral d'aquí amb totes ses dependències --- i estables, i hi afitx un enfilall més de paraules a lloure, d'allò més interessants», *BDLC* XII, 193) i de llibres i papers: «estudis --- damunt diferents revistes catalanes, i formant opuscles *alloure*», «l'Arxiu --- del Mestre Racional --- consta de 8000 volums cosits i 880 plec de papers a lloure» (*BDLC* XI, 61; VI, 23; XII, 189, 190), que no serà gaire diferent del que dóna a entendre el *Damen.*: «sin estar ensacado, a granel, acervatim».⁷

Estic, doncs, d'acord amb Tallgren-Tuulio (que de primer havia pensat en *LUBERE* o *LIBÈRE*, *Glanures, NphMgn.*, 1912, 24, però ho rectificà així en *NphMgn.* XVI, 1914, 92) i *AlcM*, que és molt versemblant semànticament partir de *lleure* *LICERE* a base d'*anar a lleure* 'anar-se'n un per allà on vol', 'deixar-lo anar sense contrariar-lo'. Hi ha un excellent i rigorós paral·lel en l'antic *alecrat*, «sense subjecció ni trava»; i després *anar allerat*, que hem documentat més amunt, des del S. x fins al xv i avui.

Pel que fa a la fonètica *eu > ou*, ja Tallgren feia apel·lació als casos en què la *ə* balear i del català antic apareix convertida en o quan segueix una *u* o altra labial, remetent a Schädel, *Untersuchgn. z. kat. Laut-*

entw., 1904, p. 9, i citant testimonis com *boure* per *beure* documentat el 1554 per Niepage en docs. mallorquins (*Altmallorkin. Urkundensprache*, § 14, *RDR* I, 1909, 311): de fet n'hi ha uns quants en aquesta col·lecció: *boven* 'beuen', *voure* 'veure' S. XVI, *vou* 'veu' a. 1700 (*RDR* II, 41, 53). De tota manera *AlcM* es reserva: «però no és gaire clar el canvi de la vocal tònica».

Potser pensa En Moll, i no sense raó, que en aquests casos hi ha labial no sols darrere la *ə* sinó també davant, de manera que podem dir que era tota una atmosfera labial en què la *ə* estava com embolcada, mentre que en *lloure* només hi ha labial darrere, i la palatal que precedeix ja no ho afavoria (potser podríem dir fins i tot que ho contrarestava). No és, però, un cas rar, car hi hem d'afegir els fets com *bertévol > berid(v)ol > BERTROL*; *Ardèvol (ILDIBÉRIS) > Ardèvol.*; *MALIVOŁUS > Manòvol > Manol*; i fins —amb palatal precedent i tot— *puixèvol > puixòvol* (per als quals veg. ací I, 775a, i E. T. C.). Encara es pot afegir, a propòsit d'aquests, que aquí hi ha tot el conjunt *o, v, o* labials, i *-l* velar, formant una massa labialitzant o velaritzant més forta que la *u* de *lleure/lloure*.

I hi ha dades lexicals antigues que engruixeixen aquest escrúpol. En un passatge de *JRoig lloure* substantiu sembla tenir el matís de 'capritx': «ella tenia / un, sols, fill car: / de cavalcar / e homenia, / gens no n tenia: / tant lo guardava / y l'apartava / de tot perill, / que féu son fill / hom femení, / fet d'alfaní / e d'orelletes, / çucre, casquetes, / e viciat: / tot mal criat, / fet a son lloure; / quant lo véu moure / inútilment, / e gentilment / yo avançar-me, / pensà matar-me / la chaquiosa / ---» (*Spill*, 1017).

És un mot diferent? En tot cas no tornarem pas a pensar en *LUBERE*, que ja hem rebutjat amb raons de sobres. Que sigui el mateix que el *lloure d'a-lloure* mallorquí, provinent de *LICERE*, tampoc no és evident, més que més pertanyent al valencià, i ja del S. xv, en la fonètica del qual no hi ha ni hi ha hagut la *ś* balear, i puix que 'capritx' tampoc no quadra del tot amb el sentit de *LICERE*; d'altra banda, menys podem dir que una evolució semàntica en aquest sentit, partint de *anar a lloure*, *anar a son lloure*, 'essent-li tot permès, en llibertat per fer-ho tot' sigui difícil de concebre.

I de tota manera no deixem de prestar atenció al parer del comentarista Chabàs, que l'identifica amb l'altre (*l*)*loure* que figura en *JRoig* = fr. *leurre* 'reclam d'atraure ocells': «la qui no-l vol / altre Déu col: / moltes —peus tenen— / ni hi van ni hi vénen, / les mans per pendre, / cap per apendre, / orelles, ulls: / per sos entulls / no-ls plau oir / ni obeir / los crits e *loure*: / no-s volen moure, / sos rolls obrir» (*Spill*, 14751); en efecte que aquí entra el germ. *LÖÖR* 'reclam', ètímon del fr. *leurre*, oc. *loire*, *loirar* «leurer»⁸ és majorment segur en tant que *JRoig* usa també el verb *lourar* (i Chabàs cita, p. 290, un tort. *lloeret* «reclama, señuelo»): «ab lo *lourar*, / los aguillons, / tots los falcons, / mudats e so<r>s, / sparvés, / açtò<r>s, / al puny d'hom cuyten» (v. 6742). De